

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра логопедії та спеціальної психології

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**СУЧАСНІ ПСИХОЛОГО – ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ
РОБОТИ З ДІТЬМИ З ВАДАМИ МОВЛЕННЄВОГО ТА
ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ**

**підготовки здобувачів ступеня вищої
освіти магістра
(назва рівня вищої освіти)**

**спеціальності 016 Спеціальна освіта
(шифр і назва спеціальності)**

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ ЛОГОПЕДІЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ДВНЗ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

УКЛАДАЧІ ПРОГРАМИ:

Малій Н.Ю. – канд. психол. наук, доцент кафедри логопедії та спеціальної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Мамічева О.В. – доктор психол. наук, проф. кафедри логопедії та спеціальної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Кузнецова Т.Г. – канд. пед. наук, доцент, в.о. зав. каф. корекційної педагогіки «Донбаський державний педагогічний університет»

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«17» лютого 2016 року

Протокол № 2

Перший проректор _____ Набока О. Г.

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни «Сучасні психолого-педагогічні технології роботи з дітьми з вадами мовленнєвого та психофізичного розвитку» складена відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є педагогічні, методичні умови успішного оволодіння методами навчання спеціальної психології, методикою психолого-педагогічних досліджень, а також практикою навчання та виховання аномальних дітей здобувачами вищої освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: «Спеціальна психологія», «Логопсихологія», «Невропатологія», «Психолого-педагогічна діагностика», «Клініка розумової відсталості».

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Система роботи психолога з дітьми з особливими освітніми потребами.
2. Діагностика та психологічна допомога дітям з психофізичними та мовленнєвими вадами.

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Сучасні психолого - педагогічні технології роботи з дітьми з вадами мовленнєвого та психофізичного розвитку» є наступне: поглиблення знань здобувачів вищої освіти у галузі спеціальної психології та педагогіки; оволодіння майбутніми фахівцями спеціальної освіти вміннями застосовувати загально навчальні, психолого-педагогічні технології в практичній діяльності навчання та виховання дітей з вадами психофізичного та мовленнєвого розвитку.

1.2. Основними завданнями навчальної дисципліни «Спеціальна психологія з методикою викладання» є: ознайомлення здобувачів вищої

освіти з концептуальними й теоретичними положеннями про нові форми, сучасні психолого-педагогічні технології, основні проблеми навчання, виховання та корекції пізнавальних процесів і діяльності дітей в різноманітних типологічних аспектах; ознайомлення з процесною системою спільної діяльності учня і вчителя з орієнтування та коригування навчального і виховного процесу з метою досягнення конкретного результату при забезпеченні комфортних умов учасникам процесу.

1.3. За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

- соціокультурна компетентність – здатність до особистісної й професійної самоактуалізації і самореалізації у спеціальній школі на засадах високої світоглядно-методологічної культури; здатність усвідомлювати та адекватно розуміти соціокультурну інформацію в умовах масової міжкультурної комунікації на основі сформованих знань, умінь та навичок.

- інформаційна компетентність – здатність до пошуку, обробки й використання інформації щодо сучасних методик психологічного забезпечення навчально – виховного процесу; здатність до розв'язання психолого-педагогічних проблем у професійній діяльності в умовах сучасної спеціальної освіти; розробка функціональної структури електронного навчального середовища для підтримки навчального процесу (психолого-педагогічні технології, електронні програми, підручники); здатність використовувати сучасні мультимедійні та мережеві технології, ресурси Інтернет для забезпечення дистанційної форми навчання у ВНЗ, використовувати спеціалізовані програмні розробки в освітній науковій, управлінській діяльності, аналізувати доцільність їх використання у навчальному процесі спеціальної галузі освіти; готовність розвитку у здобувачів навичок критичного мислення, надання підтримки безперервного розумового процесу; готовність до ведення нормативно звітної документації вищого навчального закладу на електронних носіях; здатність орієнтування

у потоці наукової інформації, ведення наукового пошуку; здійснення наукових досліджень у спеціальній школі для насичення навчального процесу та вишу власними інтелектуальними здобутками щодо методики викладання спеціальної психології; готовність застосовувати відповідну методологію для досягнення результатів і обґрунтування висновків.

- комунікативна компетентність – забезпечення прямого і зворотнього зв'язку з вихованцями спеціальної школи, адміністрацією загальноосвітнього навчального закладу, студентами, науково-практичними працівниками з урахуванням особливостей професійної комунікації за умові спеціальної школи та ВНЗ; здатність правильно, аргументовано, логічно будувати висловлювання, володіти навичками презентації результатів роботи; готовність до грамотного ведення дискусії; здатність забезпечувати сприятливий психологічний клімат у студентському, педагогічному або учнівському колективах; готовність до ефективної комунікації та представлення комплексної інформації з методики викладання спеціальної психології на досконалому рівні.

- здоров'язберезувальна компетентність – готовність майбутнього фахівця або викладача до організації здоров'язберігаючого простору навчального закладу на основі здоров'язберезувальних умінь і навичок, що забезпечують розвиток психофізичних здібностей і якостей; готовність оцінювати та коректувати безпеку педагогічного процесу в освоєнні навчання освітньої спеціальної галузі, забезпечувати заходи з охорони праці в процесі роботи за фахом, проводити аналіз умов праці за показниками чинників виробничого середовища, виявляти джерела небезпечних явищ, професійних захворювань; здатність проводити інструктажі з техніки безпеки на робочому місці, поліпшувати умови праці, відповідати за колективну та власну безпеку.

- акмеологічна компетентність – здатність вільно орієнтуватися в теоретико-практичних аспектах спеціальної психології та методики її викладання, критеріях та рівнях професіоналізму викладача ВНЗ;

спроможність ставити мету й формулювати завдання, пов'язані з реалізацією власної професійної діяльності, оцінювати процес і результати діяльності осіб з особливими освітніми потребами та (або) студентів, їхні потенційні можливості, готовність майбутнього фахівця із спеціальної освіти та викладача до постійного самовдосконалення та самоактуалізації, мотивації високих досягнень, професійних результатів; готовність самостійно освоювати нові технології навчання спеціальної освітньої галузі; здатність до креативного мислення, яке дозволяє зрозуміти та розв'язати психолого-педагогічні проблеми, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій у галузі спеціальної психології та методики її викладання; готовність до реалізації дослідно-експериментальної та дослідницької роботи у сфері спеціальної психології, апробації та представлення її результатів у публікаціях.

спеціальні:

- психолого-педагогічна компетентність – здатність навчати та виховувати майбутнього фахівця зі спеціальної освіти на основі глибокого усвідомлення сутності начально-виховного процесу як управління розвитком особистості, знання рушійних сил та специфіки навально-виховного процесу як системи, її функціональних та структурних компонентів щодо сучасних технологій спеціальної психології; готовність до аналізу психологічного аспекту форм навчальних занять у вишу, реалізації різних підходів до організації сучасної лекції та семінарсько-практичних занять з курсу «Сучасні психолого-педагогічні технології роботи з дітьми з вадами мовленнєвого та психофізичного розвитку»; здатність до здійснення психолого-педагогічної діагностики; застосування засобів педагогічної майстерності викладача ВНЗ; здатність до аналізу та наукової інтерпретації основних напрямків і завдань виховання у вищому навчальному педагогічному закладі, до використання форм, методів та засобів виховної діяльності у ВНЗ; усвідомлення змісту роботи, обов'язків та вимог до сучасного викладача; готовність розробляти й реалізовувати форми

гуманізації психолого-педагогічного процесу у вищій школі; здатність визначати шляхи формування авторитету викладача вишу, усвідомлювати роль студентської академічної групи та самоврядування у вихованні студентів; спроможність організувати діяльність та керувати навчальним закладом на основі знань про світові та вітчизняні концепції, методи управління у сфері спеціальної освіти, нести за них відповідальність; здатність до імплементації законодавчих та нормативно-правових актів у галузі спеціальної та вищої освіти.

- методична компетентність – здатність до інтерпретації поняття «фундаментальний підхід до спеціальної психології та методики її викладання» у сучасній психолого-педагогічній теорії та практиці; готовність до аналізу, узагальнення й комплексного поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання спеціальної психології; здатність імплемувати особливості інноваційних підходів до методики спеціальної психології в спеціальній освітній діяльності; застосовувати в практичній діяльності знання з інтегрованих, особистісно-орієнтованих, розвивальних технологій, здатність до ретроспективного аналізу сучасних тенденцій розвитку, педагогічних концепцій, сутності, структури, навчання у галузі спеціальної психології; спроможність дозованого викладання навчального матеріалу на лекційних та практичних заняттях, розробляти НМК навчальної дисципліни, методичні рекомендації, мультимедійний супровід до різних форм занять та спец. курсів у вищій школі; здатність здійснювати самостійну наукову роботу, користуватися сучасними методами навчання, як складовою психолого-педагогічної компетенції викладача вищої школи.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 120 години / 4 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни:

Змістовий модуль 1.

Система роботи психолога з дітьми з особливими освітніми потребами.

Тема 1. Психологічна корекція як один із напрямків діяльності психолога.

Соціальна інтеграція. Форми роботи діяльності спеціального психолога. Побудова індивідуальних психокорекційних програм. Види порушень розвитку дитини-дошкільника. Робота психолога в діагностичних консультаціях і центрах; спеціальних шкільних та дошкільних закладах.

Тема 2. Дитячо-батьківські відносини як фактор, який обумовлює розвиток особистості дитини.

Вплив сім'ї на розвиток особистості дитини. Фактори, які мають вплив на внутрішньо-сімейні відносини. Профілі батьківського відношення. Типи благополучних сімей. Організація роботи з батьками у межах психологічної допомоги.

Тема 3. Врахування типу темпераменту як прояву індивідуальних особливостей дитини.

Типи нервової діяльності по И. П. Павлову. Вплив віку людини на прояв темпераменту. Життєві показники нервової системи.

Змістовий модуль 2.

Діагностика та психологічна допомога дітям з психофізичними та мовленнєвими вадами.

Тема 4. Психологічна допомога дітям із СДУГ.

Основні прояви СДУГ у дітей. Причина гіперактивності. Діагностика СДУГ. Покрокова модель підтримки гіперактивної дитини. Фізична реабілітація дітей із СДУГ. Навчання навичкам саморегуляції. Розвиток комунікативних навичок. Робота з батьками дітей із СДУГ. Комплексна поетапна робота з дітьми із СДУГ та їх оточенням.

Тема 5. Організація спеціальної психологічної допомоги дітям із затримкою психічного розвитку (ЗПР).

Поняття “затримка психічного розвитку” та його класифікація. Психолого-педагогічна характеристика дітей з ЗПР. Особливості корекційно-

виховної роботи у закладах для дітей із ЗПР. Деякі особливості психічних процесів дітей із ЗПР (дошкільного та шкільного віку). Принципи навчання і виховання дітей із ЗПР. Розвиток когнітивних функцій у дітей із ЗПР. Формування особистості дітей із ЗПР. Формування діяльності дітей із ЗПР. Обстеження дітей із ЗПР. Психологічна допомога дітям із ЗПР. Рекомендації батькам.

Тема 6. Психолого-педагогічна допомога дітям з синдромом Дауна.

Специфіка розвитку.

Програма ранньої допомоги «Маленькі шаблі».

Психологічна корекція взаємодії малюків із синдромом Дауна та їх близьких дорослих.

Тема 7. Психологічна допомога агресивним дітям та дітям з розладами в емоційно-вольовій сфері.

Основні прояви агресивності в дошкільному віці. Причини агресивності дітей та методи їх корекції. Діагностичні методи визначення причини агресивності. Психологічна допомога агресивним дітям та їх батькам.

Особливості сором'язливих та тривожних дітей. Діагностична програма по вияву причин сором'язливості у дітей. Психологічна допомога замкнутим та тривожним дітям. Рекомендації батькам.

Тема 8. Психологічна допомога дітям із порушенням аутистичного спектру.

Особливості дітей з розладами аутистичного спектру. Класифікація груп РДА. Діагностика РДА. Психологічна допомога дітям із РДА.

Тема 9. Сучасні методи, методики і техніки психологічної допомоги.

Арт-терапія : история, види, возможности. Психогімнастика : комплекс навчальних та розвивальних психоемоційну сферу дитини ігор та вправ. Ігротерапія. Казкотерапія. Психодрама : засіб для рішення особистісних

проблем людини. Моріта – терапія та метод холдінга. Метод імаготерапії. Анімалотерапія.

3. Рекомендована література

1. Гиперактивные дети. Коррекция психомоторного развития / [Альтхерр П., Берг Л., Вельфль А., Пассольт М.]. – М.: Академия, 2004. – 160с.
2. Мони́на Г. Б. Гиперактивные дети. Психолого-педагогическая коррекция / Мони́на Г. Б., Лютова-Робертс Е. К., Чутко Л.С. / – СПб.: Речь, 2004 – 186с.
3. Развитие логической памяти у детей / под ред. А. А. Смирнова / – М.: Просвещение, 2006 – 256с.
4. Ковалева Е. Дети – инвалиды в современном обществе / Е. Ковалева, Е. Синицина / – М. : Лист-Нью, 2005 – 136.
5. Гаврилов О. В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : навч. посіб. / О. В. Гаврилов / – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009 – 308с.
6. Марцинковская Т. Д. Диагностика психического развития детей. Пособие по практической психологии / Т. Д. Марцинковская / – М. : ЛИНКА-ПРЕСС, 1997 – 176с.
7. Никишина В. Б. Практическая психология в работе с детьми с задержкой психического развития : Пособие для психологов и педагогов / В. Б. Никишина / – М. : Владос, 2003 – 128с.
8. Погосова Н. М. Погружение в сказку. Сказкотерапевтические программы / Н. М. Погосова / – СПб. : Речь, 2007. – 192с.
9. Арт–терапия - новые горизонты / под. ред. А. И. Копытина / – М. : Когито-Центр, 2006 – 336 стр.
10. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник / В. М. Синьов, М. П. Матвєєва, О. П. Хохліна / – К. : Знання, 2008 – 359с.
11. Мамайчук И. И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии / И. И. Мамайчук / – СПб. : Речь, 2006 – 224с.
12. Мамайчук И. И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии / И. И. Мамайчук / – СПб. : Речь, 2004 – С. 82-137.

4. Форма підсумкового контролю результатів навчання -

екзамен.

5. Засоби діагностики результатів навчання -

контрольні роботи.